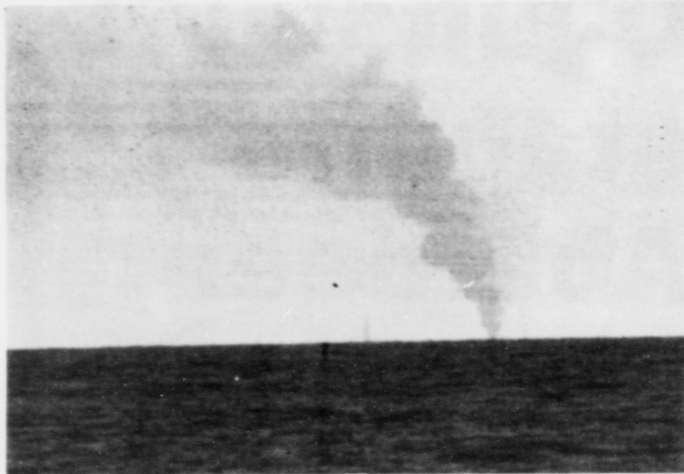

Handilsskúlanæmingar á oljunámsterð í Skotlandi

Dálking og umhvørvi

Oljuvinnan má ikki sleppa at dálka heimsins reinasta havumhvørvi

Vit mugu seta krøv, sum eru við til at verja tað ríkidømi, ið vit hava livað av í øldir, so at vit framhaldandi koma at liva av umdøminum:

“Føroyar hava heimsins reinasta havumhvørvi”

Nú nógv hefur verið tosað um eina møgulega oljuvinnu í Føroyum, hefur spurningurin um dálking verið havdur á lofti mangan ferðina. Nógv hava hildið, at tað føroyska sjókið fer at taka stóran skaða av hesum, og at tað náttúruríkidømi, ið vit eiga, annaðhvørt fór at doyggja ella hvørva. Ta fatanina, ið tann vanligi føroyingurin hevur av einum sjóki, har boring fer fram, er, at tað verður nógv dálkað av olju. Hetta kemst av, at oljuvinnan bara er til ampa fyrri umhvørvið og samfelagið sum heild. Vit kunnu tó ikki siggja burtur frá hesum evninum »vanlukkur«, tí at tað má altíð havast í huganum, um ein oljuvinnu verður við Føroyar. Tí ikki ber til at útløka møguleikan av eini oljuvanlukkum, um hesi stóru oljuskip fara at sigla gjøgnum føroyskt sjóki.

Vit vilja tí við hesi grein vísa á teir ampar, ið ein olju-

vinna veruliga kann hava við sær.

UMHVØRVI OG SEISMIKKUR

Tað er longu í fyrirreikingunum av eini oljuvinnu, at tað ið ein ávisan mun kemur at seta síni fyrst spor á umhvørvið. Her verður meint við, at longu tá ið tær seismisku kanningar fara fram, kunnu hesi amboð koma at ávirka tað smáa og viðkvæma yngulið á tí øki, har ið kanningar fara fram. Tað er tó visindaliga prógvað, at hetta hevur ikki stóra ávirkan á stovnin sum heild, tí tað er bara ein litil prosentpartur av tí smáa ynglinum, ið fellur frá av hesum ávum. Viðvíkjandi teimum størru djórnum, hava visindaligar kanningar vist, at størru fiskasløg og súgdjór ryma av økinum, men koma aftur á økið, eftir at kanningar eru lidnar. Tað eru tær ljóðbylgjurnar, ið koma frá teimum seismisku kanningunum, ið eru atvoldin til, at hesi djór rýma.

UMHVØRVI OG BORING

I sambandi við »Explorationsfasuna« kann sigast, at royndar-boringarnar eru til ein ávisan umhvørvisligan ampa, tí at tað verður ofta borað í fleiri støðum. Tað er ikki júst hetta, ið ger, at vit meta hetta sum ein ampa, men tað eru tey evni, ið nýti verða til at smyrja borin við, meðan borað verður. Hetta evnið kallast fyrri »Drilling Mud«. Evnið leggst seg runt um boriðhólið ið ein radius upp til 1000 m. Har hetta evnið liggur er einki liv, men longur burtur tú kemur, meira mennist djóralivið aftur á botninum. Evnið, ið talan er um, fæst bæði sum úrdráttur úr olju og úr vatni, og tað er tað úr olju, ið vit hava umrøtt her.

Taka vit hinvegin tað úr vatni, ið skjótari uppløysist í náttúrni, so er eyðsæð, at hetta evnið má takast fram um hitt, tí at hetta evnið hevur ein dálkingar-radius, ið er minni enn 350 m, og má tí haldað at vera tann umhvørvisvinarligasti hátturin av teimum báðum.

UMHVØRVI EFTIR BORINGAR

Eftir at borað hevur verið á einum øki, og boripallurin verður fluttur, kemur Drilling Mud-evnið framhaldandi at liggja á økinum. Hvussu leingi tað liggur, og hvussu tað spjaðir seg, veldst um skipið av økinum og um streymviðurskiftini, har ið borað hevur verið. Hetta útdragskeið kann fevna um fleiri ár. Tað er tí av týðningi fyrri okkum at nokta tilíðum virksemin á økinum, har ið vit hava eitt ávíst tilfeingi, so sum øki, har ið fiskurin kemur at gýta, og har ið ávisir stovnar halda mest til.

trupulleikum, ið eru og kunnu koma, so sum oljuvanlukkur, og seta tí nógvan pening av til umhvørviskanningar og kanningar, ið kunnu vera við til at gera oljuvinnuna umhvørvisvinarligari. Hetta gera tey fyrri at fáa góða umtalu í fjølmiðlum og millum fólk. Viðvíkjandi umhvørvisvinarligum sjónarmiðum hava oljufeløgini verið noydd at sanna, at tað ikki einans ræður um at fáa størst møgulegan vinning av at bora eftir olju, men at tey eisini mugu vísa á huga fyrri umhvørvisspurningunum, so at tey skapa sær frið til at arbeiða. Hetta er alneyðugt

umhvørvið fekk ein dyggan smeit, og familjur mistu fleiri av sínum kæru.

Hetta er tó nakað, ið vit ikki kunnu verja okkum í móti, men eru avbjóðingar, ið vit noyðast at taka á okkum um okkum skal verða lív lagað. Men vit mugu seta nøkur krøv, ið eru við til at verja tað ríkidømi, ið vit hava livað av í øldir, so at vit framhaldandi koma at liva av umdøminum: »Føroyingar hava heimsins reinasta havumhvørvi«.

RUDDING IKKI ALTÍÐ LOYSNIN

Umhvørvisprofessorin á »Aberdeen Universitetinum« hevði tó eina sera áhugaverda frágreiðing, har hann vildi vera við, at tá stór mongd av olju lekur úr einum oljutangaskipi, eitt nú sum vanlukkan við Hetland á heysti 1991, loysir tað seg altíð, at menniskjað sprænir evni út fyrri at fáa oljuna burtur.

Tað eru tveir hættir at rudda eftir eina stóra oljuvanlukkum:

Tann eini hátturin verður bert nýttur, tá veðrið er gott, ella tað tað er stílt á sjónum, tá verður oljan, sum er lættari enn saltvatnið og tiskil flýtur omaná, savnað saman av nøkrum flóti ringum og verður síðan sogin upp. Tá hesi háttir verður nýttur er tað ofta fuglurin, ið fær skaða. Hesin hátturin kann sjálvsagt bert nýtast, um tað er nøkulunda stilli á sjónum.

Tá veðrið er vánaligt, verða ístaðin ymisk evni, sum gera at oljan uppløysist, sprænd út yvir oljuna. Síðan verður ein »hvirla« sett til sum blandar sjógvinn og oljuna. Hesir smáu oljupartiklar, sum oljan blívur til, liggja so í sjónum. Skaðin við hesum hjálpi er, at um smá restir ampa seg á skráðuna á fiskinum, kemur sár á. Hetta førir til, at meiri vatn kemur inn í fiskin enn rætt er, og hevur hetta álvarsligar avleiðingar fyrri fiskin.

Tað eru serstakliga evnini, sum eru vandamikil, visir umhvørvisprofessorin á. Tað, ið serfrøðingar hava kannað og funnið fram til er, at um sjógvurin er ófriðarlíkur, er tað umhvørvisvandamiklari at spræna evni á oljuna, enn bert at lata náttúruna reinsa seg sjálva.

TJÚKK OG TUNN OLJA

Tá ið olja er funnin, renna vit okkum inn í eitt annað slag av dálking, umframt áðurnevndu dálkingar. Hetta er dálking frá ávisum tungmetallum, ið koma upp úr undirgrundini, tá ið borað verður. Dálkingin kemur av, at vatn verður pumpað niður í undirgrundina, fyrri at fáa oljuna upp. Og tá ið so vatnið kemur upp aftur saman við oljuni, verður vatnið skilt frá og fer beint í sjógvinn. Mannagongdin er tó ikki altíð henda. Hesin hátturin verður einans nýttur, tá ið oljan er so mikið tjúkk, at hon ikki kann takast upp, sum hon er. Tað vil tí siga, at um olja er góð at fáast við, so er vandin fyrri tilíðari dálking minni.

»PRESTIGAN« HJÁ OLJUFELÖGUNUM

Oljufeløgini hava stóran áhuga í teimum umhvørvis-

fyrri tey oljufeløg, ið koma inn á nýggj øki at bora. Vandin við oljuspilli fyrri oljufeløgini er eisini tann lóggávan, sum krevur at feløgini endurgjalda fyrri eina dálking. Hetta er tó eitt mál, sum í Føroyum ikki er blivið lýst við lóg, men sum oljuráðleggingarnevndin arbeiðir við. Vit mugu tí vóna, at tá oljuvinnan veruliga er komin til Føroya, um hon kemur, at so allar tilíðar lógir eru í lagi, so vit eru fri fyrri sakarmál sum í Alaska viðvíkjandi »Exon Valdis«.

HEIMSINS REINASTA HAVUMHVØRVI

Við hesi grein hevur verið víst á, at ein møguleg oljuvinnu ikki dálkar so nóg, sum fólk altíð hava havt fatan av. Men tó kunnu stórar oljuvanlukkur henda frá degi til dags. Vanlukkur, ið kunnu sammetast við Brear og Piper Alfa, har